

magis liceret redimere decimas, quam jus ad illas.

32. *Limitatio.* — Addunt vero Panorm., Felin., Alexand. et alii, limitationem, scilicet, ut hæc redemptio vexationis circa possessionem locum habeat, quando sine magno incommodo, periculo, aut mora non potest superior conveniri, qui auctoritate sua vexationem auferat, et possessionem conferat; nam si detur locus ad eundem superiorem sine magno dispendio, non licebit per pecuniam possessionem obtinere. Cum qua limitatione, in eandem sententiam descendunt Anan., in d. *Dilectus*, et Præp. d. n. 29; Reodoan., Ugolin. et Rebuff., d. titul. de Simon., n. 20 et 24. Sed qui cum hac limitatione sententiam hanc admittunt, necesse est ut supponant, præstationem illam pecuniæ secundum se spectatam non esse simoniacam; nam si esset simonia, non posset fieri licita propter solam difficultatem adeundi superiorem, aut propter aliquod detrimentum temporale, sicut non liceret redimere vexationem circa futuram electionem, vel confirmationem propter similem occasionem. Unde infero limitationem illam esse quidem optimam in foro exteriori ad vitandam præsumptionem simoniæ; simpliciter tamen in foro conscientie non esse necessariam, quia nullibi invenitur a jure canonico introducta, et ex natura rei non est per se necessaria, cum illa actio secundum se non sit simoniaca, sed justa redemptio vexationis circa rem quamdam, quæ licet sit annexa titulo spirituali, non redimitur secundum annexionem quam habet, quia jam supponitur titulus ratione cuius debetur, sed tantum redimitur secundum se, prout est quid facti.

33. Et ita responsum est ad fundamentum contrariæ sententiæ, quia possessio tunc non redimitur tanquam quid spirituale; et ad cap. *Decimas* respondetur, nullam prohibitionem ibi fieri Episcopis, sed potius dici, ab eis esse prohibendum ne id fiat, nimirum, *ne decimæ, quas populus dare non vult, nisi quolibet munere, ab eo redimantur.* Potest autem hoc duobus modis prohiberi. Primo, prohibendo laicis ne illam extorsionem faciant, et cogendo illos, et est satis accommodatus sensus, juxta quem textus nihil facit ad causam. Secundo, fieri potest prohibitio clericis, ne in tali casu redimant decimas a laicis obstinate detinentibus illas. Quod si in hoc sensu facta est, tunc prohibitio non fuit, quia illa redemptio esset simoniaca, nam revera non fuisset, ut recte ibi

notant Hugo et Turrec.; sed vel ne detur occasio laicis faciendi Ecclesiæ similes injurias spe talis lucri, vel propter vitanda alia majora incommoda animarum et Ecclesiæ. Denique sicut ipsi Episcopis non fit prohibitio, ita, licet ipsi inferioribus clericis prohibeant ne sua auctoritate et arbitrio talem redemptionem faciant, per hoc non impediuntur, quominus ipsi sua superiori potestate possint talem redemptionem vel compositionem facere, ut constat.

34. *Possessor potest redimere injustam expulsionem.* — Et hinc a fortiori sequitur, si quis habens verum et certum jus beneficii, quod possidet, per vim et fraudem illius possessione privetur, posse sine simonia redimere vexationem suam, ut restituatur, licet contrarium dicat Ugolin. supra, num. 6. Sed hoc sequitur aperte ex præcedenti, et certius est, quia sicut turpius ejicitur quam non admittitur hospes, ita majori ratione potest quis redimere vexationem circa possessionem, quam semel habuit, quam circa debitam et nunquam obtentam. Et ita plures auctores, qui primum negare videntur, hoc posterius affirmant, et expresse Gloss., in d. cap. *Dilectus*, 1, dum ait: *Non committit simoniam, qui dat pro sua restitutione officii, vel beneficii.* Ubi Felin., referens Sum. Pisanam, indicat, in fin. limit. 2, ibi: *Licet videatur loqui in possessione semel habita*, supponens in eo casu rem esse certiore. Sic etiam Præpos. supra, n. 30, in fin., dicit non peccare, qui dat pecuniam ut restituatur, quia non acquirit jus novum, sed recuperat antiquum. Et idem ob eandem rationem tenet Turrec., in c. *Nullus*, 1 q., cum Hug. ibi, et c. *Decimas*, 16, q. 7. Ratio autem vera est, quia per injustam deturbationem a possessione non fuit ablatum, nec diminutum integrum jus spirituale in re, et ita nihil spirituale proprie recuperatur, sed sola executio proprii juris. Et ex dicendis in ultima assertionem hoc magis confirmabitur.

35. *Secundum punctum.* — Alterum punctum explicandum circa positam regulam est, an patiatur exceptionem in aliquo jure nondum acquisito. Et communis casus est, si in electione Summi Pontificis vexatio fiat, ut indignus, vel evidenter minus dignus eligatur, an liceat illam vexationem pecunia redimere, ut electio juste fiat. Quam quæstionem late tractavit Cajet., tom. 2 Opuse., tract. 9, quæst. 3, et postea Soto, et alii. In quo primum supponitur ab omnibus, non supposita vexatione, nunquam esse licitum prævenire

pecunia vel muneribus, eo colore ut eligatur dignus, vel dignior, quia tale medium de se non est conveniens, neque aptum; imo est periculis plenum, et scandalis expositum, et ideo, per se loquendo, iniquum est. Supponenda ergo est vexatio et necessitas. Qua supposita, conveniunt non esse simoniam in eo casu dare pecuniam alicui electori, ut non eligat indignum, quia tunc non datur pro aliqua re spirituali, nec pro usu spiritualis potestatis, nec pro non usu simpliciter, sed pro desistendo ab iniquitate, quod justum est, sicut supra diximus non esse simoniam pecuniam alicui donare, ut avertatur a simoniaca ordinatione, vel alia simili pravitate. Ex quo etiam consequens est, licere in eodem casu pecunia redimere vexationem, ut non eligatur minus dignus. Est enim eadem ratio, quia etiam est peccatum eligere minus dignum, unde possumus procurare hoc peccatum vitare, etiam illo medio, quando vexatio et iniquitas electoris cogit. Item per talem largitionem, non emittitur pontificatus, nec per se loquendo paratur via ad obtinendum illum, sed relinquitur elector in eadem libertate, quam juxta divinam legem et justitiam habere debet et potest; ergo nulla est ibi simonia, nec, per se loquendo, iniquitas. Tandem Ecclesia habet jus, non solum ut non eligatur indignus, sed etiam ut non eligatur minus dignus; ergo in quocumque istorum vexationem patitur, licitum unicuique est Ecclesiæ jus redimere, et commune illius bonum procurare auferendo impedimenta, ut magis ex sequentibus patebit.

36. *An liceat dare pecuniam, ut eligatur in communi dignus.* — Dices: ergo erit licitum dare pecuniam, ut eligatur dignus vel dignior in communi. Quidam formidant hoc concedere, quia esset dare pecuniam pro munere spirituali, quod etiam in communi non licet, ut pro missa vel pro aliquo beneficio; sed nihil est quod timeatur diversa locutio, si res est eadem; idem autem est (juxta materiam subjectam) non eligere indignum, quod dignum eligere; nam supponimus electores esse determinatos ad eligendum aliquem; et ita non datur pecunia pro exercitio spiritualis muneris (ut sic dicam), sed solum pro determinatione quoad specificationem, quæ consurgit ex hoc quod voluntas eligentis abstrahitur ab objectis indignis, vel minus dignis; hanc autem exclusionem redimere licet; ergo specificationem illam, solum quatenus ex hac exclusionem sequitur; et ita verba illa in idem

redeunt, et quæ obijciuntur, non sunt similia. Concedendum est ergo licitum esse intendere, et dare pecuniam ut eligatur dignus, saltem in communi, ut expresse concedunt Cajet. et Sot., et ante illos Maj., 4, d. 25, quæst. 5, ad 2. Ad præterea, quod, si aliquis electorum vexaret Ecclesiam impediendo absolute ne electio fieret, vel si omnes electores inique differrent nimium electionem cum magno Ecclesiæ dispendio, nec possent nisi muneribus induci ad faciendam electionem, etiam quoad exercitium, non esset intrinsece malum talia munera dare in eum finem per modum redemptionis vexationis universalis Ecclesiæ, in quadam gravissima illius necessitate. Nam si hoc licet pro salute unius in casu supra tractato de Baptismo, multo magis licebit pro bono totius Ecclesiæ. Item illa non est simonia contra jus divinum, quia non intervenit intentio pretii, et datur alius titulus honestus dandi rem temporalem pro redimenda vexatione. Nec etiam est contra jus ecclesiasticum, quia vel non est, vel non obligat in casu tam singulari, et cum tanto discrimine Ecclesiæ; ergo est licitum.

37. *Utrum liceat subornare ut dignior eligatur.* — Sed urgebis tandem, hinc fieri, etiam esse posse licitum dare pecuniam, ut talis persona eligatur, si supponatur esse publicum et indubitatum, illam personam solum esse dignam, vel solam esse digniorem cæteris omnibus. Ad hoc Soto, d. solut. ad 5, distinctione quadam respondet; nam vel unus tantum est dignus, et alius, seu alii omnes, indigni; vel sunt plures digni: in priori casu, concedit licitum esse dare pecuniam, ut talis in particulari eligatur; imo inquit tunc licitum esse emere ipsam electionem, et consequenter pontificatum pro tali persona; loquitur enim consequenter ad doctrinam quam de infante baptizando tradiderat, emptionem rei spiritualis non esse intrinsece malam, sed honestari in casu extremæ necessitatis, et talem esse putat in eo casu Ecclesiæ necessitatem. Unde consequenter in posteriori casu, ait non licere dare pecuniam pro dignissimo eligendo, quia non credit esse illam extremam necessitatem Ecclesiæ, quandoquidem per electionem digni sufficienter ei providetur, et alioquin non putat posse ibi separari redemptionem vexationis ab emptione rei spiritualis, ac subinde in eo casu non honestari, si ad digniorem terminetur.

38. *Resolutio.* — Sed imprimis assero hic necessario esse distinguendam redemptionem vexationis ab emptione rei spiritualis, vel

pontificatus, quia hæc revera nunquam licet, satisque distingui potest a redemptione vexationis, ut tam in casu de baptismo, quam in toto hoc cap. explicatum est. Deinde, si multi sint æque digni, certum est non licere determinate pro unius electione pecuniam dare. Ita Cajetanus et omnes, ac merito, quia eligere alium non esset vexatio; ergo jam non datur pecunia pro redemptione vexationis, sed pro dignitate, et in favorem talis personæ, et directe inducendo electionem media pecunia ad illam eligendam, quæ manifesta est simonia. Tertio, si inter dignos duo vel tres sint digniores cæteris, et inter se censentur æquales, licitum est dare ut non eligatur minus dignus, seu, quod idem est, ut dignissimus negative, id est, quo nullus sit dignior, eligatur. Probatur, quia tunc etiam sistitur in redemptione vexationis, et in sola negatione non faciendi injuriam Ecclesiæ, vel eligendis, etiam contra distributivam justitiam: hic autem finis optimus est, et separabilis ab emptione rei spiritualis, et multum pertinens ad commune bonum Ecclesiæ; ergo per se licita est actio. Item, per illam pecuniam non determinatur voluntas eligentis, magis quam secundum rectam rationem determinari debeat, sed tantum a malo removetur, et inducitur ad bonum, non emendo ab illa suffragium, sed removendo pravum affectum ejus, ut libera maneat ad justam electionem; ergo habet locum ibi redemptio vexationis, et causa illius honestissima est, scilicet, commune bonum Ecclesiæ; ergo.

39. Addo quarto: etiamsi inter omnes eligibiles unus tantum sit dignus, licitum est vexationem redimere, ne eligatur indignus, vel ut eligatur dignus (quod idem est, ut dixi), si dignus tantum formaliter sub ratione digni, et non materialiter sub ratione Petri vel Pauli proponatur. De hac ultima parte dicam statim; reliquæ sequuntur manifeste ex dictis, et eas intendit Soto, et consentit Navarrus, numero 102, verb. *Octavo*, in fine, nec refragatur Cajetanus, quia non restringit casum, sed videtur loqui semper supponendo plures esse dignos. Probatur autem, quia illa negatio eadem est, et idem est jus, quod in eo casu habet Ecclesia, ut non eligatur indignus, et eadem necessitas eademque intentio redimendi vexationem. Unde etiam affirmatio digni, quæ ex illa sequitur, formaliter est eadem, et de se est communis et indifferens. Quod autem per accidens contingat in una tantum persona verificari, materiale est, et non variat

honestatem actionis, et intentio potest illa duo distinguere, et per verba ipsa potest commode talis intentio explicari; ergo nulla est ibi malitia, per se loquendo.

40. *Corollarium*. — Unde adjungo quinto, quod, licet plures sint digni, et inter eos unus tantum sit dignior cæteris, licitum est redimere vexationem ne eligatur minus dignus, et simpliciter procurare, ut eligatur dignissimus, formaliter etiam in illo sistendo. Probatur, quia eadem est ratio et proportio; semper enim distingui potest redemptio vexationis ab emptione rei spiritualis, et causa honestans et moraliter inducens videtur sufficientissima; nam, licet non sit tam grave malum Ecclesiæ providere illi pastorem minus dignum, sicut indignum, nihilominus est gravissimum nocumentum, quia est in honore universali et supremi ordinis. Unde quod Soto ait, quando speratur eligendus dignus, prætermissio digniori, non ingruere Ecclesiæ extremam necessitatem, quæ sola sufficit honestare hanc actionem, fundatur in illo falso principio, quod hic honestatur emptio rei spiritualis, et ideo postulat extremam necessitatem, cum tamen revera etiam extrema necessitas illam emptionem non possit honestare. Supponendo autem non esse emptionem rei spiritualis, sed redemptionem vexationis, falsum est solam extremam necessitatem illam honestare, quia sufficit gravissima necessitas, ut supra ostensum est. Sed objici potest, quia tunc non patitur Ecclesia vexationem in jure acquisito, quia non habet jus ad dignissimum, sed illius juri in rigore satisficit eligendo dignum. Respondeo, esto non habeat Ecclesia jus justitiæ commutativæ ad digniorem (cujus oppositum multi probabiliter censent), satis esse quod illi sit debitum quocumque titulo, vel justitiæ distributivæ, vel legalis, vel fidelis dispensationis, et quod violatio hujus debiti cedat in magnum detrimentum universale, ut sit licitum talem vexationem redimere, sicut supra de subornatione dicebamus; eo vel maxime quod hic directe agitur de avertenda iniqua electione, et contraria bono communi; et ad hoc semper habet Ecclesia jus acquisitum, ita ut possit cogere ad illud servandum, si voluerit.

41. *Ultima assertio*. — Ultimo vero addo nunquam licere, moraliter loquendo, redimere hanc vexationem, ut determinate, et quasi materialiter inducatur elector per pecuniam ad eligendam hanc personam hoc colore, quod illa sola est digna, vel dignior. Hoc præcipue videtur intendere Cajetanus. Et mihi vi-

detur verissimum, et necessarium ad vitandam simoniam, vel palliationem, et vehementem suspicionem ejus. Ratio vero est, quia licet in re ipsa contingat solum Petrum esse dignum, vel digniorem, nihilominus longe aliud est, dignum vel Petrum postulare. Nam in primo sistit petitio in qualitate personæ eligendæ, et in eo quod ex natura rei necessarium est ad cavendam injustitiam; in secundo autem transit petitio ad applicationem illius qualitatis ad talem personam, et consequenter per pecuniam petitur ab alio, ut hanc personam eligat ut solam dignam, vel digniorem cæteris; hoc autem est non solum remove malum, sed etiam directe inducere per pecuniam ad electionem, et quasi determinare voluntatem eligentis, etiam ad talem personam, quod non videtur posse ab inordinatione et simonia purgari. Et confirmatur, nam vel constat evidenter talem personam esse digniorem, seu solam dignam, et tunc necessarium non est ad Ecclesiæ bonum, ad illam directe et determinate inducere, et consequenter non licet propter rationem factam, et propter scandalum, et malam speciem; vel non est ita evidens, et multo minus licet muneribus id persuadere; semper ergo cavendum hoc est, ut bene admonuit Major, ubi supra; et idem intendit Cajetanus.

42. *An liceat hanc doctrinam ad alia extendere*. — Sed quæres an liceat doctrinam hanc ad alias electiones spiritualium præbendarum, canonicatum, vel etiam episcopatum applicare; nam Cajetanus solum loquitur in summo pontificatu, et fere eodem modo loquitur Soto. Navarrus paulo generalius loqui videtur. Valentia autem, et magis clare Lessius, de omnibus electionibus ecclesiasticis loquuntur. Dubitari tamen non potest quin de electione ad summum pontificatum sit valde specialis ratio; tum propter supremam illius dignitatis potestatem, quæ eminentiam magnam charitatis et prudentiæ, et magnam animi moderationem requirit, ut digne et utiliter administraretur; tum propter necessitatem totius Ecclesiæ universalis, quæ longe major est; tum etiam quia error semel commissus in illa electione circa personam emendari non potest per homines, quia Pontifex semel electus non habet superiorem in terris: in aliis vero electionibus si errores graves committantur, possunt per superiores prelatos vel per ipsum Pontificem emendari. Et hinc fit, ut illa electio non possit semper arctari ad generales terminos juris communis, sed ad eos tantum qui

circa illam specialiter a Pontificibus ordinati sunt, et in aliis regulanda sit secundum rectam rationem, et divinam legem; ita ut omnia, quæ intrinsece mala sunt, vitentur, et in reliquis, quæ specialiter prohibita non sunt, ea liceant quæ ad dignam et puram electionem faciendam, et ad melius Ecclesiæ providendum conducant. At vero in aliis electionibus, præter ea quæ sunt de jure divino, servanda sunt quæ per leges ecclesiasticas sunt statuta, et cavenda quæ prohibentur. Et ideo non omnia, quæ diximus, possunt ad alias electiones applicari. Et imprimis si possit esse recursus ad superiorem, nunquam licet uti medio redemptionis, ut a fortiori sumitur ex communi doctrina canonistarum supra tradita. Deinde frequentius erit nulla electio propter pactionem, vel interventionem pecuniæ, quæ ex parte electoris simoniaca est, licet ex parte dantis pecuniam excusetur titulo redimendi vexationem; procurare autem electionem, quæ futura est nulla, regulariter non licet, etiamsi fiat spe obtinendi remedium a Pontifice, nisi tanta sit necessitas vitandi aliquod gravissimum damnum alicujus ecclesiæ, ut excuset; sed hoc rarum est, et ideo pro regula statuendum est hoc non licere. Tanta vero esse posset necessitas, tantaque difficultas accedendi ad superiorem, qui illam impediatur, ut permitti possit in conscientia talis redemptio, etiam in inferioribus electionibus, maxime ubi solum de evitanda indigni electione tractatur.

43. *In aliis actibus extra electionem, non semper prohibetur redemptio vexationis*. — Ultimo, dicendum est in hac materia, in aliis actibus non beneficialibus, seu mere spiritualibus, non esse prohibitam semper redemptio vexationis, quando cum spirituali detrimento vexatio fit, privando aliquem injuste actione aut remedio spirituali sibi debito. Hæc assertio, præter supra dicta de sacramentis, maxime locum habet in absolutione ab excommunicatione, et aliis censuris, quando injuste feruntur, vel earum absolutio per injuriam negatur, vel per potentiam et vim impeditur: et eodem modo applicari potest ad similia. Et ita docuit illam Gloss. supra citata, in d. cap. *Ad aures*, et cap. *Dilectus*, et ibi etiam docuit Joann. Andr., cum illa limitatione, scilicet, quando propter potentiam adversarii non speratur remedium per superiorem sine magno dispendio. Et eodem modo id sequuntur ibi Panor., Felin. et alii, et Præpos. 1, quæst. 1, in princ., num. 48 et sequenti-

bus; Host., sine ulla restrictione, in Summa, titul. de Simon.; Turrec., cum Hugone, in c. *Nullus Episcopus*, 1, quæst. 1, ubi Gloss. idem sequitur; et idem tenet Major, ubi supra; et idem generalius tenet Supplement. Gabr. ibi, quæst. 2, art. 1, prop. 7, qui reducit hæc ad jus acquisitum, quia in illis semper supponitur verum jus proprium ad talem absolutionem, vel alium similem actum; stante autem tali jure, non solum licet redimere vexationem ab eo qui jus ipsum tollere conatur, sed etiam ab eo qui injuste impedit ne tali jure uti possim; et ita etiam dixit Glossa in Regul. mor., cap. de Avarit., alphab. 29, litt. R. Et ratio constat ex dictis, quia hoc non est intrinsece malum, nec invenitur in jure prohibitum, et subest honesta causa, et sufficiens necessitas talis redemptionis; ergo. Contrariam sententiam tenuit de absolutione a censura Innoc., in d. cap. *Ad aures*, et sequitur Ugolin., Tab. 1, cap. 44, § 1, num. 5. Sed illi supponunt non separari in his redemptionem vexationis ab emptione rei spiritualis, quod verum non est, et ita non habent solidum fundamentum. Nec caput *Ad aures*, quod allegant, quicquam probat, ut legenti facile constabit.

CAPUT LI.

AN TRANSACTIO SEU PACTIO ONEROSA AD TERMINANDAM LITEM HABEAT LOCUM IN SPIRITUALIBUS ABSQUE SIMONIA?

1. *Compositio et transactio in quo differant.* — *Ad transactionem tria requiruntur.* — De hoc puncto pauca dixerunt Theologi: a jurisperitis autem latissime disputatur in variis cap. de Transact., et in cap. ultim. de Rerum permut., et in capit. *Nisi*, de Præbend., et aliis locis; nos vero brevissime attingemus quæ ad conscientie forum videbuntur necessaria. Supponimus autem primo aliud esse compositionem, aliud transactionem; omnis enim transactio compositio quædam est, non vero omnis compositio est transactio. Compositio enim habet locum in remissione gratuita, et in jure certo ac indubitato, et extra omnem litem; transactio vero proprie dicitur pactio non gratuita in re dubia, et sub incerta lite constituta, ut constat ex leg. 1, ff. et l. 2, eod., de Transact. Unde remissiones et condonationes, quas interdum facit Pontifex de fructibus beneficiorum male partis, vel de rebus restitutioni obnoxiiis, incertis creditoribus,

licet compositiones communiter appellentur, non sunt transactiones; tum quia ibi nec est ordo ad litem, nec dubium in re debita, vel in obligatione restituendi; tum etiam quia remissio, quæ ibi fit, non est proprie onerosa, sed gratuita. Nam, licet talis remissio fiat sub conditione faciendi talem eleemosynam, vel subventionem ad tale opus pium, nihilominus gratis et absolute remittitur reliquum debitum totum, et pars illa, quæ solvi præcipitur, non denuo imponitur, debita enim erat, sed solum ad tale vel tale opus applicatur. Sic etiam si creditor conveniat cum eo qui centum sibi debet, ut solvat octoginta, et remittit reliquum debitum, etiamsi nec esset in illo dubium, nec timor litis, non facit transactionem, sed compositionem liberalem. Item, si litigantes inter se conveniant ut alter omnino cedat actioni, vel rei de qua litigabant, sine ulla recompensatione vel divisione, sed omnino gratis, dicitur illa amicabile compositio, non transactio. Ad transactionem ergo tria requiruntur. Primum est, ut jus, vel res, super quam transigitur, sit incerta, seu dubia, saltem probabiliter existimatione utriusque partis, alias ab altera parte fieret clara injustitia, et compositio facta ab altera parte esset potius redemptio vexationis, quam transactio. Secundum est, ut conventio sit cum aliquo onere utriusque partis, alias non esset propria transactio, sed donatio. Tertium, ut sit in ordine ad litem componendam vel dirimendam, sive lis intenta sit, sive controversia tantum mota sit, et lis intentari possit, juxta leg. *Eleganter*, § *Si quis post*, ff. de Condict. indeb., leg. 2., c. de Transact. Ratio autem horum omnium maxime consistit in usu vocum, qui ex juribus, tam civilibus quam canonicis, et interpretibus eorum sumendus est.

2. Ex hac ergo vocum interpretatione facile intelligi potest et occasio presentis questionis, et quid in ea certum sit, vel de quo possit esse nonnulla difficultas. Constat enim posse esse inter homines controversiam et litem circa materiam spirituales, ut circa beneficia, jurisdictionem ecclesiasticam, et similia; et consequenter etiam est clarum posse similem controversiam finire per voluntariam partium compositionem, seu concordiam; imo etiam constat, frequentius expedire ita fieri, ad tollendas discordias, et litium molestias et expensas. Unde non est etiam dubium, quin possit aliquo modo licite fieri, quia cum pax et concordia maxime consentanea sit spiritualibus rebus, deesse non potest aliquis modus

honestus faciendi compositionem in controversia mota circa spiritualia bona, ita ut in tali compositione simonia non interveniat; hunc ergo modum hic inquirimus. Ut autem hæc compositio locum habeat, imprimis supponendum est verum et legitimum fundamentum illius controversiæ, quæ componenda sit; fundamentum autem est illud primum, quod proposuimus, scilicet, ut jus circa rem spirituales, de qua tractatur, sit aliquo modo incertum vel dubium, saltem probabiliter existimatione, in utroque contendente. Nam si unus habeat jus certum et indubitatum, et alius per fraudem et potentiam controversiam moveat, et litem intentet, vel minetur, ut aliquid extorqueat, tunc quidem compositio etiam fieri potest; sed, ut dixi, illa non erit transactio, sed redemptio vexationis, etiamsi fiat post litem jam motam, quia hoc non variat speciem pacti, nec honestatem ejus. Et ita de hoc casu nihil tractamus hic, sed per doctrinam præcedentis capituli judicium in illo ferendum est.

3. *Variis modis potest esse compositio de re spirituali.* — *Prima resolutio.* — Præterea supponendum est variis modis posse de facto fieri compositionem super hujusmodi controversiam de re spirituali. Primo, ut alter contententium libere et gratis omnino cedat juri suo in gratiam alterius, absque aliqua divisione rei, vel juris de quo tractatur, vel recompensatione ex parte alterius. Secundo, si res de qua tractatur divisibilis sit, et prudenti arbitrio compositio fiat per divisionem ejus, vel emolumentorum ejus inter contententes. Tertio, ut tota res uni applicetur, ipse vero de aliis rebus seu bonis suis aliquam recompensationem alteri faciat. De primo ergo modo nulla est controversia, quin ibi simonia non interveniat, quia non intervenit pactio onerosa, et is qui cedit, si aliquid juris ibi habebat, gratis illud condonat alteri; ergo nulla ibi est umbra simoniæ. Et ita ille modus compositionis maxime laudabilis est; non est autem transactio (ut dixi), sed vocari solet amicabile compositio, de qua multa jura loquuntur, et specialiter illam approbat caput *Super eo*, de Transact. Fit autem hæc compositio, vel quando altera pars liberaliter cedit juri suo, et litem deserit; vel quando litigantes amicabiliter promittunt stare arbitrio aliquorum prudentum, ut ille omnino gratis causam dimittat, quem minus probabile jus habere censuerint. Et tunc non est necessaria prælati auctoritas ex vi compositionis, secus ratione novæ institutionis aut renunciationis,

si facienda esset post datum arbitrium; nam ad illam necessaria est prælati auctoritas, ut notat Panormitan., d. cap. *Super eo*. De hac ergo amicabile compositione nulla est controversia, sed tota versatur circa secundum et tertium modum compositionis: in utroque enim salvatur propria ratio transactionis, quia in utroque vere intercedit pactio onerosa, seu non gratuita, et de re dubia spirituali, ac lite incerta, quia per talem conventionem uterque renunciat aliqua ex parte juri quod pretendebat, et non omnino gratis, sed aliquid etiam lucrando et obtinendo, sive de re ipsa de qua erat lis, sive de alia; hoc enim nihil refert quominus pactio gratuita non sit, quandoquidem semper commutatur jus dubium circa rem totam pro aliquo jure, vel dono certo.

4. *Difficultatis articulus.* — Difficultas ergo est, an hæc transactio in spiritualibus semper reprobetur ut simoniaca. Et ratio difficultatis oritur primo ex dictis, quia omnis pactio in spiritualibus simoniaca est, juxta caput ultim. de Pact., et caput *Quam pio*, cum similibus, prima, questione secunda; sed quod pactio fiat ad finem concordie et pacis, non tollit intrinsecam malitiam talis pactionis, quia non sunt facienda mala ut eveniant bona; ergo. Secundo, videtur hoc aperte definitum ob hanc eandem rationem, in dicto capite *Super eo*, et capite *Præterea*, 1, et capite ultim., de Rerum permut. In contrarium autem est, quia hic modus pacti et transactionis in spiritualibus videtur et consuetudine et jure probatus; præsertim si prælati auctoritas et consensus accedat, ut patet ex c. 1 et 2, c. *Veniens*, de Transact.; ergo signum est in se non continere simoniacam pravitatem, alias non posset prælati auctoritate robor accipere. Imo etiam sine Prælati interventu censetur valere quoad personas transigentium inter se, quamvis successores obligare non possit, non propter simoniam (alias neque inter transigentes valeret), sed quia privata conventio non potuit successores obligare, ut dicitur in dicto cap. *Veniens*; ergo.

5. *Distinctiones necessariae.* — *Regula ad hoc judicandum.* — In hoc puncto, distinguendum est tam de materia transactionis, quam de re quæ in compensationem datur. De materia enim supponimus debere esse aliquo modo spirituales, alias transactio ad simoniam pertinere non posset. Potest autem esse aut res mere spiritualis, nullum temporale habens annexum, aut potest esse jus spirituale, habens annexam rem temporalem consequenter,